

Kazimierz M. Czarnecki

Aktywność człowieka jako podstawowy potencjał jego rozwoju zawodowego : (zarys problemu)

Problemy Profesjologii nr 2, 71-77

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kazimierz M. Czarnecki

AKTYWNOŚĆ CZŁOWIEKA JAKO PODSTAWOWY POTENCJAŁ JEGO ROZWOJU ZAWODOWEGO (Zarys problemu)

Streszczenie

Artykuł podejmuje szczególnie istotny problem aktywności człowieka w kontekście jego rozwoju zawodowego.

W pierwszej kolejności Autor artykułu omawia podstawy terminologiczne wielu pojęć ważnych dla zarysowanej problematyki. Następnie dokonuje szerokiej analizy aktywności zawodowej, życiowej człowieka dorosłego. Na zakończenie Autor stwierdza, że w artykule przedstawił jedynie zarys aktywności człowieka, co wymaga dalszego rozwinięcia i szczegółowego opisu.

HUMAN ACTIVITY AS THE BASIC POTENTIAL OF HUMAN VOCATIONAL DEVELOPMENT

(Problem outline)

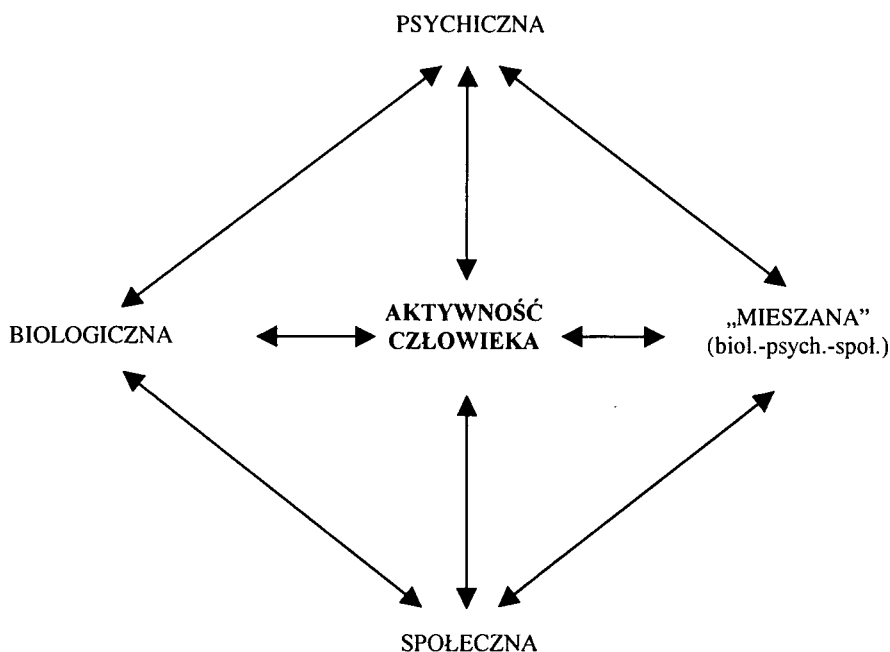
Summary

The article discusses the especially important problem of human activity in the context of his vocational development.

The author presents as first the terminological grounds of many significant terms for this subject. Next broad analysis of the adult vocational and life activity was conducted. Finally the author states that the article discusses only the outline of human activity and requires further development and detailed analysis.

I. Ustalenia terminologiczne

Termin „aktywność” (łac. *activus* = czynny) jest definiowany jako „skłonność, zdolność do intensywnego działania, do podejmowania inicjatywy, czynny udział w czymś” (*Słownik języka polskiego* 1978, s. 27). Jest on również rozumiany jako wrodzona zdolność istot żywych, przejawiająca się szczególnie w życiu, rozwoju i działaniu człowieka. Zdolność ta posiada charakter rozwojowy, warunkowany genetycznie, środowiskowo i sytuacyjnie. W literaturze naukowej wyróżnia się trzy główne dziedziny aktywności: biologiczną (fizyczną), psychiczną (umysłową), społeczną. Od siebie dodaje, że najczęściej w życiu człowieka występuje „aktywność mieszana” – fizyczno-psychiczno-społeczna (rys. 1).

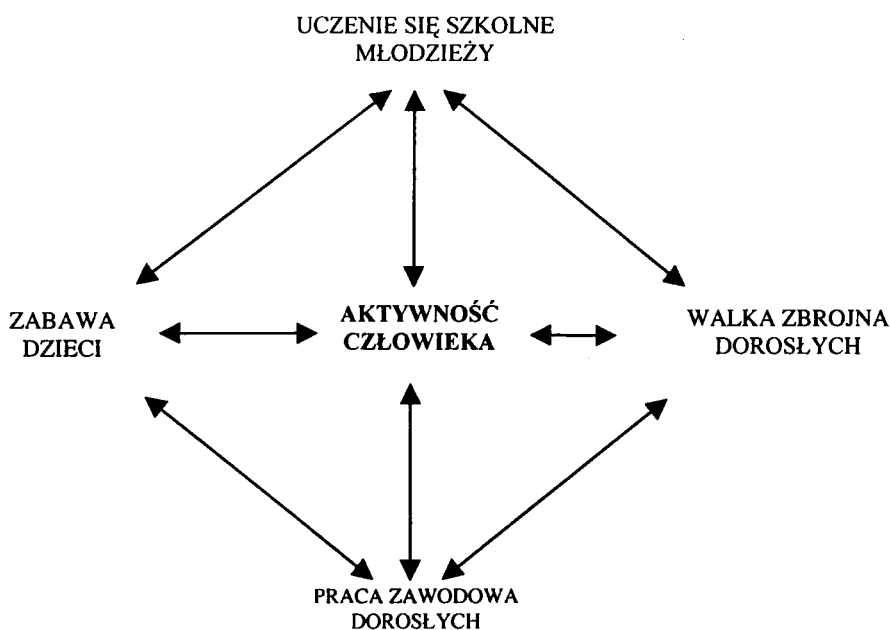
Rys. 1. Ogólny model aktywności człowieka (opracowanie własne)

Aktywność biologiczna jest typowa dla zwierząt i ludzi. Oznacza ona ukierunkowanie organizmu na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych (pokarmu, tlenu, wody, przestrzeni, snu, unikanie zagrożenia życia).

Aktywność społeczna jest typowa tylko dla człowieka i oznacza ukierunkowaną, czynną i świadomą działalność jednostki lub grupy osób, zmierzającą do realizacji i osiągnięcia postawionego celu, jak np. osiągnięcie określonych dóbr materialnych, kulturowych lub nawiązania kontaktów społecznych. Obejmuje ona aktywność kulturalną, twórczą, sportową, zbrojną, zabawowo-rekreacyjną, towarzyską oraz zawodową (profesjonalną).

Szczególnie znaczącą w życiu i rozwoju człowieka jest aktywność psychiczna. Przejawia się ona w świadomym podejmowaniu działań, zdolnościach i skłonnościach do działania odtwórczego i twórczego oraz konkretnych czynnościach, które systematycznie wykonuje jednostka lub zorganizowana grupa. Zdaniem M. Matusewicza (*Aktywność i bierność społeczna. Encyklopedia psychologii*, 1998, s. 12-20). „Aktywność jest to stan bycia czynnym a przeciwieństwem aktywności jest bierność. Może ona być trwała lub przejściowa”.

Termin „potencjał” jest definiowany jako „zasób możliwości, mocy, zdolności wytwórczej tkwiący w czymś” (*Słownik języka polskiego* 1979, s.854). W interesującej nas sprawie chodzi o potencjał fizyczny, psychiczny i społeczny „tkwiący” w człowieku i przejawiający się w jego aktywności. W biegu życia ludzkiego przejawiają się cztery rodzaje aktywności dzieci, młodzieży, dorosłych: zabawa, uczenie się szkolne, praca zawodowa, walka zbrojna (rys. 2):

Rys. 2. Ogólny model aktywności człowieka w ujęciu rozwojowym

Termin „zawodowy rozwój człowieka” jest definiowany jako proces zmian prozawodowych, zawodowych i postzawodowych zachodzących w świadomości dzieci, młodzieży, dorosłych, w określonych ramach czasowych, środowisku społecznym, sytuacjach i okolicznościach, z udziałem określonego poziomu aktywności jednostki (współtworzenia zmian). W procesie zawodowego rozwoju człowieka występują charakterystyczne jego „znamiona”:

- zainteresowania zawodowe dzieci i młodzieży,
- uczenie się wybranego zawodu przez młodzież, w wybranej szkole,
- praca w wyuczonym lub pokrewnym zawodzie,
- przejście w stan pozazawodowy.

Każde z wyróżnionych „znamion” wymaga od dzieci, młodzieży, dorosłych określonego poziomu aktywności fizycznej, psychicznej, społecznej, „mieszanej”. Oznacza to, że „bierność”, jako przeciwieństwo „aktywności” nie prowadzi do zawodowego rozwoju człowieka (wyraźnie go opóźnia, zniekształca, deformuje, a często całkowicie niweczy).

Kierunek, siłę i czas trwania aktywności prozawodowej, zawodowej i postzawodowej człowieka określa zawsze sytuacja, w jakiej się człowiek znajduje. Istotnymi składnikami sytuacji człowieka są:

- stan organizmu, np. zdrowie – choroba,
- stan środowiska biologicznego i społecznego, w którym znajduje się człowiek,
- relacje, jakie zachodzą lub mogą zaistnieć między organizmem a otoczeniem,
- zdarzenia, które są wynikiem określonych relacji.

Aktywność człowieka jest warunkowana tzw. cyklem dobowym życia (dzień – noc; rano – południe – wieczór). Człowiek aktywny zawodowo powtarza przeważnie następujące czynności cykliczne: rano wstaje ze snu nocnego, myje się, ubiera, je śniadanie, idzie do pracy; pracuje; wraca do domu, je obiad, odpoczywa, wykonuje prace domowe, je kolację, relaksuje się (czyta, ogląda telewizję, słucha radia, rozmawia z rodziną); myje się i kładzie się spać. Cykle aktywności różnią się między sobą pod względem rozwojowym. Inny jest u niemowlęcia, dziecka przedszkolnego, ucznia szkoły podstawowej, szkoły średniej, studenta uczelni wyższej, ojca, matki, babci, dziadka.

Aktywność dobową człowieka można nie tylko obserwować, ale również badać i opisywać. Można ją przedstawić w postaci tzw. aktogramu tj. graficznego wykresu w postaci koła, na którym zaznaczone są wszystkie powtarzające się i najważniejsze czynności dobowe (W. Szewczuk: *Aktywność. Encyklopedia psychologii*, 1998, s. 12).

2. Aktywność rozwojowa człowieka dorosłego

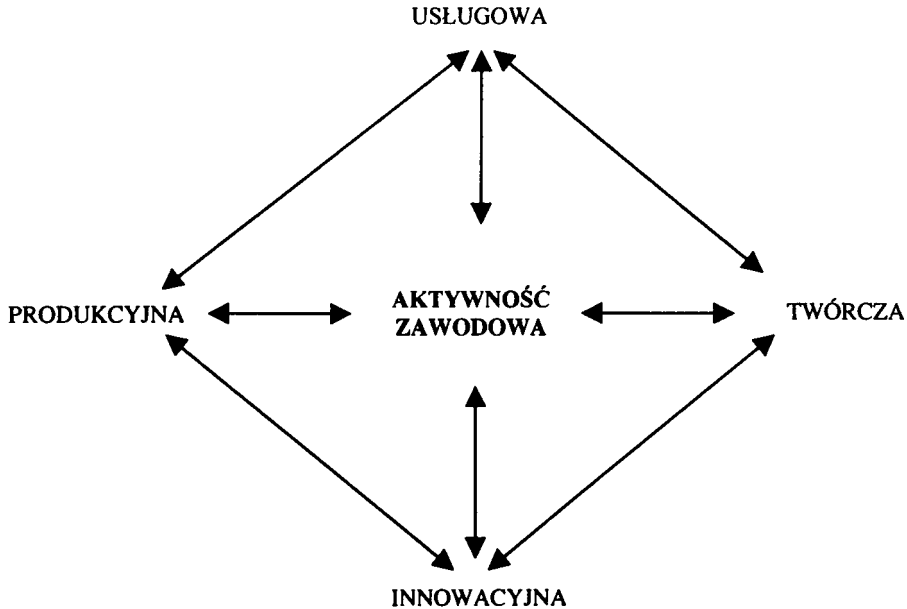
U człowieka dorosłego dominują: aktywność bytowa (tzw. walka o byt, istnienie fizyczne), aktywność erotyczna (walka o istnienie biologiczne, gatunkowe), aktywność kulturowa (walka o istnienie rodzajowe jako człowiek), aktywność religijna (walka o istnienie światopoglądowe) (rys. 3).

Aktywność rozwojowa ujawnia się również w aktywności życiowej. Obejmuje ona następujące składniki: aktywność rodzinną (mażeńską, rodzicielską), aktywność pracowniczą (zarobkową), aktywność hobbystyczną (odtwórcza, twórcza), aktywność rekreacyjną (wypoczynkowa) (rys. 4).

3. Zawodowa aktywność człowieka dorosłego

Jednym z bardzo ważnych dla życia i rozwoju człowieka jest jego aktywność zawodowa (pracownicza). Obejmuje ona cztery główne składniki: aktywność produkcyjną (w produkcji), aktywność usługową (w usługach), aktywność innowacyjną, aktywność twórczą (rys. 5).

Rys. 5. Model zawodowej aktywności człowieka dorosłego (opracowanie własne)

Przyjmuję, że Czytelnik wie co oznaczają terminy zamieszczone na rys. 5 (produkcja, usługi, innowacja, twórczość) i dlatego rezygnuję z ich objaśniania, natomiast uwagę Czytelnika staram się skupić na „głównych przejawach zawodowej aktywności” człowieka dorosłego.

Umownie wyróżniam pięć głównych przejawów w aktywności zawodowej człowieka dorosłego w ujęciu rozwojowym:

- (1) pierwszym, bardzo wysokim poziomem aktywności jest intensywne poszukiwanie pracy zawodowej, zgodnej z posiadanymi kwalifikacjami; pracy w pokrewnym zawodzie lub też innej pracy, możliwej do wykonywania,
- (2) drugim, wysokim poziomem aktywności jest adaptacja zawodowa do warunków i wymagań pracodawcy i jego zakładu pracy,

- (3) trzecim, średnim poziomem aktywności zawodowej jest identyfikacja z wykonywaną pracą i względna stabilizacja w pracy,
- (4) czwartym, obniżającym się sukcesywnie poziomem aktywności zawodowej jest osłabienie psychofizyczne i „życie emeryturą”,
- (5) piątym, najniższym poziomem aktywności zawodowej są wspomnienia postzawodowe emerytów.

Przedstawiony zarys aktywności człowieka, jako jego potencjału rozwojowego w ogóle, a zawodowego w szczególności, wymaga dalszego rozwinięcia i szczegółowszego opisu. Sam fakt, że „zadany biologicznie, psychicznie i społecznie potencjał ludzki” musi być „uruchamiany” z coraz większą świadomością, systematycznością i stanowczością. Jest to tzw. „świadomy udział jednostki w jej samorozwoju”, w tym szczególnie – rozwoju zawodowego.

Rec. B. Pietrulewicz